

CALICUL

humor și satiră.

Apare la prima fiăcărei luni în Sibiiu.

Călătoria prorocului Bileam dela Sibiiu la Budapesta pe apă. Studii hidro-topo-etnografice și descoperiri diplomatice asupra chestiunii dunărene.

Era în 15. Maiu anul revizuirii. Cocoșul nu crepase încă de dimineță, când, ștergându'mi urdorile de pe ochii lui

Morfeus, am sărit din pat. Iute mi-am pachetat omnia mea, și lăsând pe Bias acasă, ca se me'ntorc cătră răsărit, am luat drumul cătră apus între picióre, și dute.

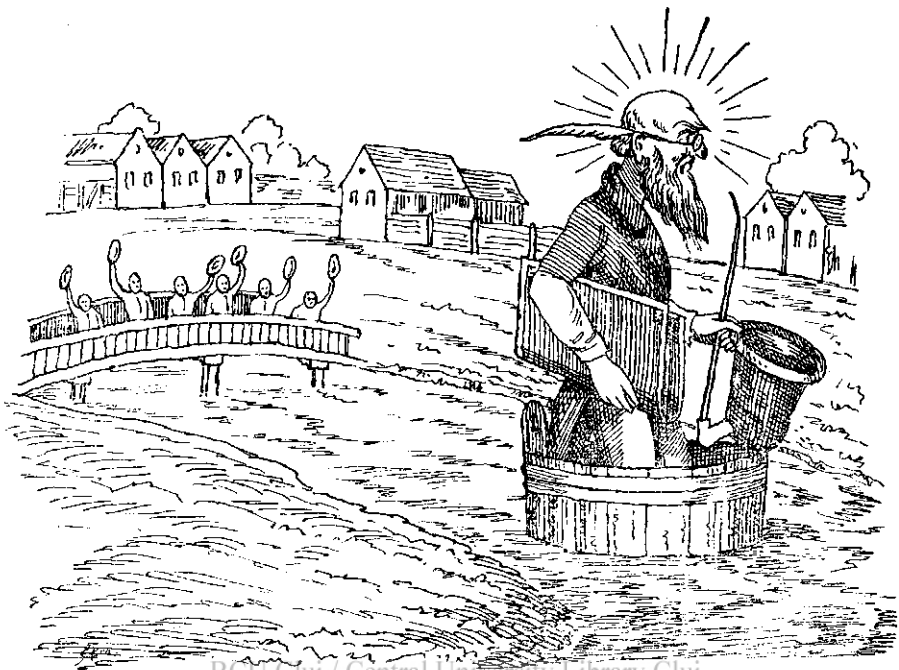
Pe stradele Sibiiului domnia o absolută tăcere. N'auței o vorbă de pește. Curios popor locuiește'n Sibiiu — cugetam în mine. Nime nu se scólă până-ce n'a dormit destul, și totuși Sibiiul trece-n ochii lui Tisza d'un cuib revoluționar.

Ținta călătoriei mele era Budapesta și din Budapesta o excursiune pe Dunăre la vale până la Constanța. În Budapesta voiam se vęd idea de stat maghiar și se'ncerc nițal a me'ntrece cu Dr. Gáll și consorți în patriotism. În excursiunea pe Dunăre la vale până la Constanța intenționam completarea neștiințelor mele despre chestiunea dunăreană.

Fiind vorba de chestiunea dunăreană, prin urmare d'o afacere udă, pe care spălătoresele diplomatice n'au acățato încă la publicitatea razelor sórelui, era prea natural, ca eu se'mi fac călătoria mea pe apă.

„Voiește și vei putea“ dice „Luminătorul“ citând din „Romanul“. Am voit și eu și se vedeți c'am putut. Ceea-ce neci un proroc al vechiului testament n'a făcut, am făcut eu. Eă, carele, cându-i vorbă de curaj, totdeonna mi-am știut păstra inima la locul cuvenit în pantaloni, mi-am încredințat scumpa mea viétă neconservatórelor valuri ale apei.

Plecând dela redacțiunea Calicului din Sibiiu, strada Pintenelui Nr. 19, am părăsit Sibiiul ieșind pe pórtă Ocnei. Lângă podul, ce duce preste riul Cibin, am observat la marginea dréptă a riului un ciubăr, care aștepta după stăpân. Fără d'a cărcofeli multe făcături am sărit în ciubăr și, trăgéndul de pe uscat, l'am încredințat undelor apei pe Cibin la vale.

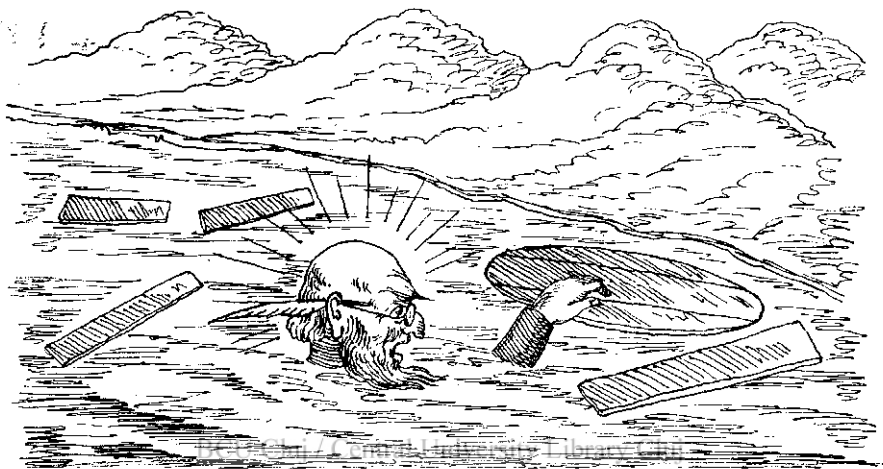

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Până dinjos de comuna Mohu, adică până la acel punct geografic, unde omul nu știe decât Cibinul intră în Hârtibaciū saū Hârtibaciūl în Cibin, lipsa de apă m'a făcut se duc ciubărul mai mult în spete. D'aici la vale însă, înmultînduse apă, am mers cu puteri greco-catolice. Curînd am luncat în Olt, și pe Olt la vale, până ce'ți dai scuipatului o palmă, am intrat prin vama Turnu-Roșu în țara piramidei lui C. A. Rosetti. La vama Riu-Vadului, fiind trecerea mea din partea comisiunei dunărene deja avizată, ș'apoi observând vameșul din vârful nasului meū, că nu-i neci un prospect de ceva geșeft vamal, și-a pus ochilarii-n ceafă, mînile pe buric, și cu piciorul dinnapoi mi-a făcut un compliment de liberă trecere.

În lumca acesta a plîngerilor vale, neci ciuberele nu sînt vecinice. N'am plutit o ôra pe valurile Oltului supus poliției riverane a României, și fundul dela ciubărul meū, părăsindu-me întră dîge, a plecat innainte.

Curând m'au părăsit și dógele cu necredință și eu căutam pela fundul Oltului după toiagul lui Moise. Și norocul cu peana mea de după ureche, pentru-că altcum înghițam tótă apa, și nu știu deñ ce ar fi ñis cei din Rîmnic, când ar fi observat, că pe Olt nu mai curge apă.

Sécurea rea nu-și fură toporiștea. În absența organelor pentru siguranța publică, cu ajutoriul propriu, am dat de uscat și m'am întins la sóre.

Uitându-me în jurul meu, am observat p'un reprezentant al statelor riverane. Era un țărean român, care ședea la umbra tocmelilor agricole și flămândea de prânđ. Eu cugetam, că țăreanul va ride de sórtea vaselor austriace pe apele României, dér el sta încremenit, ca și stâncile dela Porțile-de-fer, decând Austria s'a îndatorat de congresul dela Berlin a le sparge. M'am apropiat de țărean și i-am ñis un : Bun prânđul ! Tare teai umplut de apă, respuse el ! Eú atunci me unflu de mi-a plesnit tóte brăcinarele și strig, de m'ar fi putut auđi dela Braila : Bun prânđul ! Ți-a luat luntrea apă, replică el !

Ei, hei — cugetam în mine — esta-i d'ai lui : Bună ñiua Comșóie ! Bietul om, înloc de bumbac, avea cerculare

d'ale lui C. A. Rosetti-n urechi, și-n mândria lui nu era posibil a te'nțelege cu el.

N'au trecut cinci minute dela începerea discursului meu cu țăreanul, ș'aci aud sunetul, ce comunicațiunea României 'l aruncă departe înaintea sa: Tóco-tóco-tóco-tóco-tóco; pic, pac, póc; pic, pac, póc; hiii . . . pic, pac, póc! Era posta României. Patru rotile cu unsprădece spițe, trei cuie de lemn, mai multe gânjuri de mestacăn, ș'o leasă mâncată de cari, iar tóte aliate spre a forma un faiton, se târâiaă după patru códe de cai. Pe cai un surugiă, două bice, trei guri și patru clopote. În faiton un neamț cu purcei în fole, cu'n obraz rotogol roșu-frapant, asemenea lui Gambrinus, de se părea că i Pai tăiat din nas.

Când s'a apropiat posta de mine, am strigat: Stăi mă se me suiă în faiton! Dér ce folos. Strigarea mea fu zădarnică. Urechile surugiului eraă pustia, în care suna glasul prorocului Bileam!

Ce dracul — cugetam în mine — tótă lumea-i surdă în țara asta?!

Décă nu se'ncelă prorocul David, în psalmul 89. st. 44. ȕice: „Pusai capăt strălucirei sale, și tronul seă aruncatul'ai în valurile mării“. Faitonul trecând preste umbra nasului meu abia treideci de pași a mai aruncat pulbere în ochii drumarilor. O pétră cu multă creștere dér puțină curtuazie n'a voit se se ferescă din drumul poștii. Faitonul postal carambolând de pétră, némțul a făcut un saltum mortale oblu'n Olt. Faitonul, deslegându-se de rudă, i-a urmat. Surugiul, neobservând ce s'a întâmplat, pocnea mereu în cai. Ca când ar fugi cu-n boier de țapa lui Tudor Vladimirescu, a dispărut pe drum la vale. Neamțul, cugetând că pe Olt curge bere de Steinbruch a beut se plesnescă, și Neptun l'a acoperit de ochii lumii cu

valurile elementului ud. Faitonul, independent de regulele navigațiunii statelor riverane, plutea cu fala vaporălor lui Pester Lloyd pe Olt la vale.

Eă, vădënd faitonul fără pasageri, am strigat: „Mântuirea ta din tunc Bileame“! și stringëndu-mi brăcinariul prezenței spirituale, am sărit în faiton, mi-am aprins pipa, și legănat de valurile Oltului, scăpăram fumul în ochii celor-ce 'și tocea tălpile de drumul, ce duce lângă marginea drepta a Oltului.

Până-ce amploniații postelor României au aflat în registrele postale pe neamțul călătoriu, ș'au notificat ministeriului de comunicațiune fraudulosa desertare a unui vagon postal, eă me aflam deja la acel punct geografic, unde Oltul 'și cască fălcile ca se'nghită Dunărea.

Aici critica situațiunii mele începuse a dispera. Nópcea nu se mai cunoștea din ți. De bezna întunerecului, în tot ținutul nu vedei o cărciumă saă batăr o locandă. Rânza mea

trecuse de mult de 12 óre. Ce e drept, de ojână am fost înghițit gol, dér acum se nășcea întrebarea, unde se rabd de cină. ?

În fața acestei întrebări, tót darul meu prorocitoriú se prefăcuse apă, numai dracul că n'aveam după ce-o bea. Cât de fericit ași fi — cugetam în mine — când un tribunal m'ar judeca batâr la pâne. Cu judecarea la apă l'ași fi cinstit.

Bucuros mi-aș fi aruncat fόμεa în brațele lui Morfeus, dér dorere, acesta era deja angajat de comitetul central național-politic din Sibiiú.

Un vânt rece'mi puse fracul pe gânduri și-și bătea joc de: Superflua non nocent. Nu pe dracul! Déca e ceva-n lume superfluú, pentru mine sigur era acel vânt rece. De frig, tótá nóptea mi-a scápărat amnariul sîngur în pozonariú, și ochilarii mi-aú jucat bătuta pe nas! Tóta mângâierea mea rázimá de gardul românului, de care o nópte nu-i legată, dér vai de gardul nelegat!

Ca cânele din iarnă, așa am ieșit și eú din pelea noptii ca se întîmpin o ñi întórsá pe dos. În momentul, când Lucifer aruncá diminéța în spetele noptii, faitonul meu hodinea spéndurat de dinții unghiței unui pescariú, la un punct al glóbei pámântului, după care înzédar m'am muncit al afla din atlasul lui Kippert. Sórele răsărea dela apus și-și arunca razele cătrá răsărit în pórtá nouá, dinnaintea căreia sta un vițal și-nvolba din ochi.

Facu'mi cruce! Tu ești Bileame?

Prost pescariú! Prost ca un membru din cele mai însemnate societăți pentru maghiarizare! Unde și-a pus dobitocul unghița! Și ce a prins? Un Cipariú deșelat în forma semnului fonetic,

care după pescologia lui Titu Maiorescu metamarfozează pe cel mai conservator „a“ în „â“! —

Posiția mea a născut întrebarea: Cum se'mi pun vaporul înțelenit în dinamică? Unghia, ce mi-a conturbat cercul călătoriei mele către Buda-Pesta, era legată d'un ștreang, cu care ai fi putut spânzura pe toți boierii din Țera Oltului, cari aū ales pe Boer Antal de deputat, d'odată, și fără temere, că hingheriul se va trage-n judecată pentru nesuficiența uneltelor sale. Cu țegea pipei nu puteam tăia ștreangul în două și cu briceagul mai puțin în trei, devreme-ce la briceagul meu lipsea tăișul și plăselele le-am fost uitat a casă.

Când situațiunea mea era mai disperată, aud pe Pitagoras strigând: „Heureca“! Vaporul cu foc se pune'n miscare-cugetam în mine! Deci am convocat amnar cremene și iască la o ședință extraordinară. Dér ce se veđi, iasca, în urma atacurilor umeđelei de nópte, a urmat pe C. A. Rosetti și și-a dat dimi-

siunea din ministeriul coalițiunei dinamice. J. C. Brăteanu bătând însă cu amnariul în disciplina unei cremeni probate, în fine iasca totuși a prins foc. Cu iasca aprinsă, și-n firma credință, că ștreangul va fi asigurat la Dacia saū cel puțin la Transilvania, și prin urmare, că proprietarul se va despăgubi, mi-am început operațiunea dinamică. Cu iasca aprinsă, în câteva minute, am transtăciunat ștreangul. Transtăciunarea a produs fîm, fumul înrând în butucii rôtelor, a produs abor, aborul putere dinamică, și sufletul ștreangului, despărținduse de trup în două, a fluierat iar vaporul meū a început a da din spițe.

Bucuria mea, mult mai mare decât a schiopului când a dat de coboriș, și-a ieșit p'un moment din ogărșii. P'un moment ȃic, pentru-că-i lipsea tot gumielasticul eternității. Ce se veđi, vaporul meū imita gravitațiunea apelor. Se vede, că dela punctul geografic, unde Dunărea cântă Oltului: „Vecinica lui pomenire,“ vaporul meū, înloc s'o ia cătră Budapesta, pe Dunăre la deal, a preferit lunecușul schiopului, și, luând direcțiunea partidelor conservatôre, a plecat pe Dunăre la vale. Ho! Stăi pe loc, am strigat cătră mașinist. Nu mergem bine! Dă vaporului anti-abor, că drumul meū nu merge cătră Constantinopol, ci cătră Budapesta.

Înzedar! Tôte argumentele a contrario s'aū dovedit de mazăre aruncată-n păretele unui vapor încăpăținat.

Ce era de făcut? Vedënd că-n fața unui vapor înrădăcinat în progresul racului, tótă chemia remâne cu nasul belit și omnipotența omenescă se descarcă'n deșertăciunea celeilalte lumi; ca cióra din vârful parului, am sărit din vapor la țarmurea Dunărei, și privind de ultima dată la vaporul meū i-am ȃis: Dute unde și-a dus mutul iapa!

La locul din marginea Dunărei, unde am sărit din vapor pe uscat, prima întrebare mi-a fost: Unde ești Bileame? Bileam mi-a răspuns cu'n semn al întrebării cât un Hercule, așa încât totă lumea, trecând în viitoriū p'acolo, se va ști orienta. Eū însumi, spre a me orienta, m'am uitat lung la acel semn al întrebării, ș'apoi am plecat întro parte, pe unde buzola n'a umblat decându-i. —

Vestitul geograf Kippert, când a resignat la diploma de membru al academiei maghiare din Budapesta, sigur nu s'a aflat în poziția mea, pentru-că altcum nu s'ar fi putut decide la acel pas. Kippert, în situațiunea mea, ca ori și cine, ar fi primit și ar fi păstrat cu scumpătate, chiar și dela academia din Budapesta, o diplomă de orientare. În situațiunea mea ași fi vrut se vëd un orb, care cu întrebatul ar fi fost în stare a ni-meri Braila! — Eū cel puțin, cu tot darul meū proroces, in

acel moment n'ași fi fost în stare a telegrafa la redacțiunea Calicului unde me afla.

Una știu sigur: Eū me aflam în Nicanor și așteptam ca Hilarie se pună un vizi!

Așteptarea mea s'a împlinit. Hilarie a pus un vizi și cū am scăpat de Nicanor. Cu alte cuvinte, eū mi-am adus aminte de învețatura sfintei scripturi, care ne'nvétă, că innaintea Ovreilor, când călătoriaū prin pustie, mergea un stâlp de foc fumegătoriū. Deci mi-am aprins și eū pipa, am împlântato în gaura de sub nas, și observând că nasul meū plēcă după stâlpul de foc fumegătoriū, m'am luat și eū după nas.

Eram provădut cu tóte cele de lipsă pentru'n călătorii. La dejun am fost mâncat nimica, pentru prânz mi-am fost pachetat în pozonarele fracului ce mi-a rămas dela dejun, și prin urmare nu me durea capul ce voiu mânca de cină. Așa călătoriam ușor și fără griji. Singur o temere me bântuia : Se n'ajung, ca țiganul, la marginea pământului, și se me vîd silit a'mi sista călătoria.

Nime n'ar fi cređut, că-n părțile, unde me aflam cū sînt mașine. Eū unu nu ! Dér ce se veđi, ca prin un deus ex machina, me pomenese, că tálpile mele calcă-n cetatea unui suburbiū. Un băiat de jidan aleargă 'naintea mea strigănd : Chimpără „Forul Costanții“, ediția a séptea apă-n chisălița dimineții de ađi sēptămână, 10. bani octavul de cólă, care conține o herghelie de cai furați, și tot ce'n țară 'și perde urma sub patronatul poliției! University Library Cluj

De bucurie unflatusău pântceele mele și pelea mea întin-susaū ca o tobă, și acompaniānd pe David la cāntarea psalmului 6. stich 8. am strigat cătră băiatul de jidan : La Blaj cu voi toți făcătorilor de rele, că Jehova a auđit glasul plāngerilor mele !

Me aflam în Constanța. Asta o știe tótă lumca, care a studiat geografia Basarabiei, compusă de J. Bratianu, tipărită la Berlin, strada Domniei, ediția C. A. Rosetti, din 1878.

Trébă-n Constanța cū n'aveam. Ținta călătoriei mele era Budapesta, dér omul flāmānd de necaz mănāncă și plăcinte. De aceea, ca se me hodinesc nițāl și se iaū un bufet de recreațiune, am trecut prelāngă grandhotelul Carol I. și m'am dus d'adrechtul la gara călei ferate Constanța-Cernavoda, ca se'mi vîd de Budapesta. Aici tocma se'mpărțiaū biletele pentru trenul geșefturilor accelerate. M'am dus la cassariū și i-am đis :

— Dați-mi un bilet de'ale lui Nicu Catargiu până la Budapestă.

— Ești deputat la cameră sau la senat?

— Ba încă nu, d'eu sum corespondent al Calicului, și voiagez în interesul țării, ca se fac studii în chestiunea dunăreană!

— Atunci poftim plăca pe Dunăre!

— Bine Domnule, așa respectezi domniata legile corpurilor legiuitoare, cari prescriu bilete libere pe căile ferate ale României pentru cei-ce călătoresc în interesul țării spre a studia localitățile și nevoile locuitorilor?

— Sictir!

— Nu știu turcește Domnule!

— Sictir! 'mi mai strigă încă odată, iar caraula, ce se afla în apropiere, punându-mi un călcăi în spete, și aieptându-mă p'o gaură, pe care Carchitectul gării și-a fost uitat s'o astupe, mi-a tălmăcit cuvântul turcesc.

Luându-mi se est mod posibilitatea d'a contribui și eu obolul meu la cele 17. milioane de franci, pe cari societatea engleză, în sudorea feței altora, le-a cărat din România, am plecat la portul Dunărei, ca se'mi caut de drum. Aici am dis cătră cassariul de vapóră:

— Domnule! Sum trimis extraordinar al Calicului, ca se fac studii în chestia dunăreană și voiesc a pleca la Budapesta. Te rog a-mi da un bilet de drum d'ale lui Nicu Catargiu!

— Și cine-i suveranul acela „Calicul“?

— Bine Domnule, domniata, amplotiat în țara acésta a tocmelilor agricole, nu cunoști Calicul?

N'ai veđut domniata-n acésta țară, cum agenții de urmărire-perceptori fabricează din pelea țăreanului bilete de credit hipotecariu? Și totuși ȓici, că nu cunoști Calicul?

Fie chiar Nicu Catargiu, aici nu-i vorba de Strussberg, aici e vorba de apă, apa costă pe vapor părăle, părălele vorbesc și punctum!

— Nu te supăra domnule cassariu. Eă sum om subțire la punga lui Crösus, și me jertfesc pentru cauza Dunărei! N'aveți batăr un vapor submarin d'ale lui Teodorescu, ca se mi'l dați la dispoziție?

— Ști ce? Leagăți o pétră de gât, aruncăte-n Dunăre, și vaporul submarin e gata!

Esta totu-i cassariu de treabă — eugetam în mine! Cel puțin deslușește pe om, nu-i dă deloc pasaport turcesc cu pecetul în cöste. Dér fiind-că cu vaporul submarin, ce mi l'a recomandat cassariul, nu-mi convenea a călători, mi-am cumpărat un bilet și am luat poziția de așteptare după plecarea vaporului, ce purta numele de botez: „Independența“

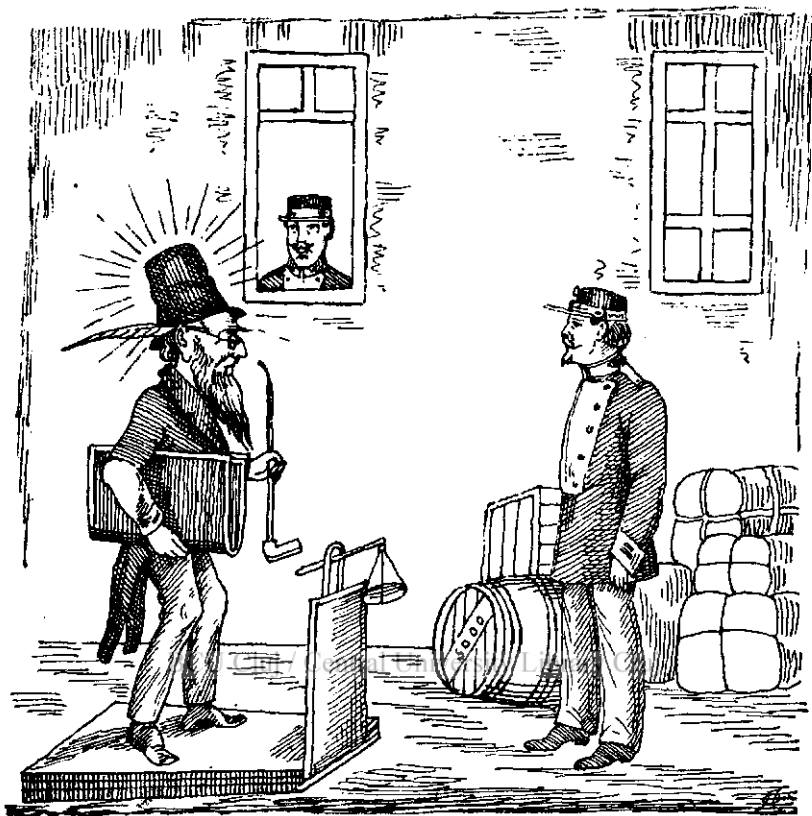
Eă nu cred, că J. Brătianu, C. A. Rosetti, și știc Lahovari cumu-i mai chiamă pe toți acei neștâmpărați ai lui „Luminézăte și vei fi“, „Voiește și vei potea“ au așteptat cu mai multă nerăbdare decât mine, ca se se vedă odată în independență. Dér decă cuiva, așteptând împlinirea visurilor sale, i-a plesnit prin glavă o idcă mărétă, acela sum eă. Eă așteptând ca vaporul Independența se'mi fluiere marșul cătră Budapesta, mi-am adus aminte că 50 chilograme, pe apă, sânt libere de porto și că cū, afară de persóna mea, n'am altă bagajă, m'am suit pe cumpăna decimală ș'am strigat: Domnule bagajă! Se me cumpănești!

— Și pentru ce?

— Pentru ca se te convingi, că mi se face mare nedreptate!

— Asta nu-i cumpăna dreptății!

— Ba este domnule pentru toți cei-ce se bucură batăr d'o conștiință decimală.

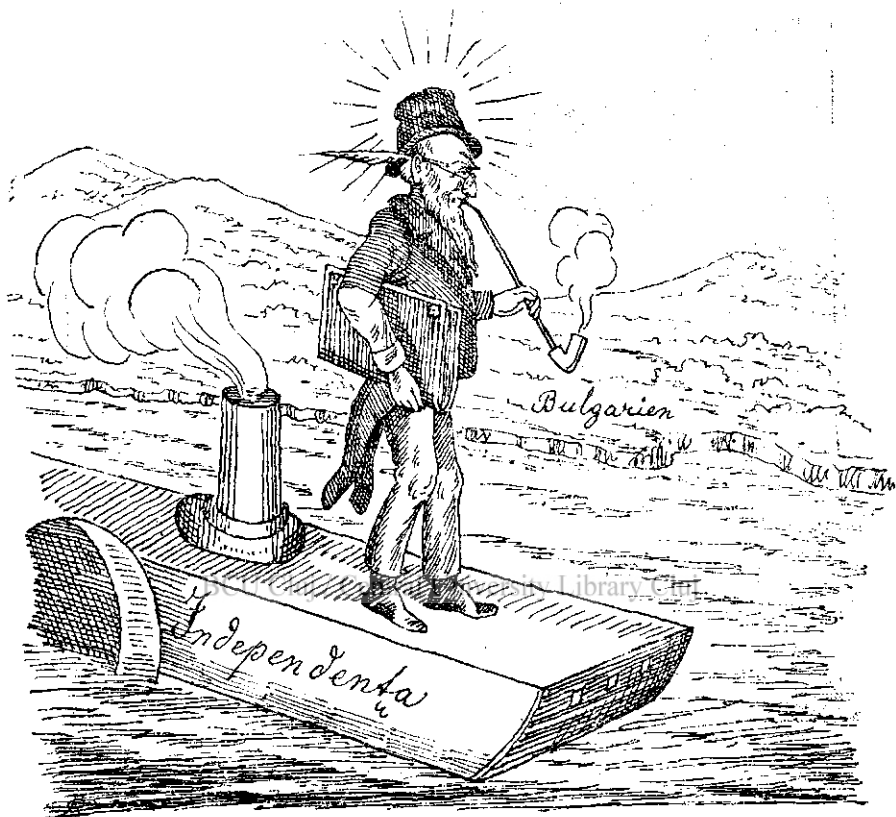
— Ești beat?!

— Nu's beat domnule bagajă! Sum în ajunul plecării mele către Budapesta, ca se'mi fac studiile recerute'n chestiunea dunăreană. De cinci zile gura mea n'a vădut paștile, așa încât oricând m'aș putea spovedi. Dér nu vréu domnule ca se fiú încelat. După tarifa domnia-vóstră 50 de chilograme sânt libere de porto; eú bagaj n'am, nu's mai greú de 40. chilograme, dați-mi deci banii, ce am plătit pe bilet înapoi, și cu 10 chilograme vă cinstesc!

— Sictir la balamuc!

Auđénd iar de jupánul sictir, pe care'l cunoșteam deja, mai iute decât m'am suit, m'am coborít depe cumpéna deci-

mală și plecând către țărmurea Dunărei, m'am suit în vârful vaporului Independența.

Aici-i de mine! D'aici, până la Porțile-de-fer, neci Barrière nu me dă jos, decumva Dunărea nu'și mută matca, și luându-se după Basarabia, înloc de Marea Neagră, se scurge-n Volga.

Of, ce frumósă-i călătoria cu independența României! Pecat numai, că n'ajunge decât până la Porțile-de-fer, unde tractatele europene-i pun lanțul Carpaților în grumazi!

Dela Constanța până la Porțile-de-fer oferă călătoria pe Dunăre la deal puțină variațiune distrăgătoare pentru călătoriu. Apa Dunărei, dela conferința din Londra încóce, e mai

tulbure decât pacea europeană dela încheierea alianței de trippel a Germaniei, Austriei și Italiei. Se vede că conferința dela Londra și-a dat tótă silința d'a ridica prin tulburarea apei industria pescarilor pe Dunărea de jos. De aceea veți vapórele societății dunărene, Lloyd, cu asemenea obrăznicie percurgând apele Dunării de jos, cu care jidanii ráioși dela Pester Lloyd, dirígând naia ideii de stat maghiar, șterg pe fii lui Arpad preste gură.

În stânga călătoriei mele 'ți cad ochilarii pe sterilitatea diplomației europene, adeca pe Bulgaria, saũ pe statul tratatului dela Berlin, în care principele Battenberg a luat constituțiunea turcésca a Bulgarilor pe șapte ani în arëndă, și, ajutat d'o climă fertilă, cultivéză polomidele panslavismului.

În drépta, de rușine'ți cade obrazul și ochii ți se'ntunecă de frumósele câmpii aléntării păturilor superpușe, în care, afară de plugariũ, întrégă cealaltă omenime înmulțește producțiunea pământului prin creparea de cuvinte politice în dóuë.

Dunărea, dela Constanța până la Porțile-de-fer, nu e încă așa regulată, precum pretinde proiectul lui Barrère. Neci consecințele conferinței dela Londra așteptate de Pester Lloyd nu se observă încă: Apa, pe Dunăre, nu curge la deal. Cu tóte estea călătoria pe Dunăre nu întâmpină pedeci, și până-ce 'ți ies beșici bătând în pălmi, te pomeneshi în Turnu-Severin. Aici, fiind-că Austro-Ungaria n'a pus dinamitul contractului dela Berlin în activitate, ca se spargă stâncile dela Porțile-de-fer, de regulă se comandază debarcarea pasagerilor din vasele cele mari și urcarea lor în vase mai mici, pentru-că numai așa pot intra în Austro-Ungaria, precum și bogatul numai acățându-se de funea corăbiei, 'și póte afla întrarea în ráiũ.

La comandă, toți ne-am dat jos din Îndependență ș'am

întrat în cheul portului Turnu-Severin. Singur Brătianu a reimas sus. El a împlântat pe vaporul „Independența“ tricolorul spiritului român, și la provocarea, d'a se da jos, a replicat: Eū nu trec în Austro-Ungaria, pretind însă ca tótă lumca se'mi recunoscă în casa mea dreptul de stapân!

De primadată în prorocia mea, me aflam în Turnu-Severin, în această mică, dér frumósă cetate, zidită de împératul Severus în prevederea, c'aici se va serba odată înfrățirea între Maghiari și Români. Pe cheul Turnu-Severinului se afla o mulțime de ómni, cari căsca din gură, ca și când Pulsky cu expedițiunea sa de înfrățire ar fi debarcat pe teritoriul României. Dimitrescu, Felix și Brânză lipséu, și fiind-că din Independența română, neci un individ nu s'a dat jos, din a cărui mustată răsucită omul ar fi putut conchide proveniența lui asiatică, nime n'a strigat: „Éljen“!

Și altcum, din tótă pompósa înfrățire a Maghiarilor cu Români de acum un an, nu se vedea-n Turnu-Severin neci Dr. Gáll. Singur la țarmurea Dunărei, în partea chealului din jos, se observa o paliță horizontală, la al cărui cap, de-oparte se afla un ștengariū, iar de cecalaltă parte, o rimă împlântată-ntro unghiță. Mulți afirmaū că e Pulsky! —

N'am stat atâta-n Turnu-Severin, cât a durat înfrățirea Maghiarilor cu Români d'acumu-i anul, pânăcând s'a dat signalul de imbarcare. Pentru trecerea prin Porțile-de-fer, ne-am imbarcat în vase mai mici. Și cu tótă dreptatea, pentru-că, cât părăsește omul Turnu-Severin și dă de acel punct geografic, unde Traian, decă ar fi știut câte adunături vor trece în Dacia, sigur n'ar fi făcut pod, Dunărea se sugrumă de Carpați și nu concede trecerea vaselor mari, precum e Independența română dela căderea Plevnei încóce.

Dunărea trece prin Porțile-de-fer c'o iuțală neobicinuită și țîpetul valurilor ei, îndecit de echul stâncilor Carpaților, nu'nsemnă altceva, decât expresiunea bucuriei, că scapă de ameteala dualismului austro-maghiar și trece în țara strenepoților, ai căror strămoși botezându-o i-a dat mărețul nume „Danubius“ ! Durere numai că marea bucurie a Dunărei se finește prin sinucidere. După-ce Dunărea, în lungul drum dela Porțile-de-fer până la Constanța, se convinge, că'n frumósa țară, ce o percurge, neghina streină a coplesit grăul autochton cu desevirșire, de disperațiune s'aruncă-n Marea Neagră și se'neaca !

Trecând prin strimptorile Porților-de-fer, mi-a bătut la ochi fisionomia schimonosită și ghesticulările simbolice ale unui ghermán austriac, care călătorea de'mpreună. Acesta, privind la măiestosele stânci ale Porților-de-fer, și cugetând la angajamântul, ce Austro-Ungaria a luat prin contractul dela Berlin, i-a stat mintea-n loc, ca la un viceșpan din Ungaria, și bietul om a început a se scărpinga pe frunte. Eū la prima vedere cugetam, că neamțul dubiteză-n capacitatea diplomatică a contelui Andrassy d'a încheia contracte internaționale, dér el îndată a început a se scărpinga și-n ceafă, de unde am dedus, că mai are și alte motive ascunse. —

Ieșind din Porțile-de-fer, dai cu nasul de insula Ada-Kaleh, care, abstragând dela Boznia și Herțegovina, e unica posesiune teritorială a Austro-Ungariei, în care trăiește un popor, care ține că credința singură nu duce la mântuirea sufletescă, ci spre a ajunge acóstă țintă creștinescă, se recere cel puțin o ducină și jumătate de muieri.

Frumseța naturei în părțile acestea ale pământului, trece tóte închipurile omenești. Dunărea însuși singur în hatărul

frumseții naturei și-a luat cursul său prin aceste părți și suferă teribila sugrumare în strimptorea stâncilor dela Porțile-de-fer. De aceea o veți cum s'adună învaintea Porților-de-fer întrun lac colosal, ca se mai pótă privi odată în liniște la frumseța naturei.

În partea stângă a Dunărei se compune frumseța naturei din o parte a diecesei Drăguței, și unii istoriografi afirmă cu multă positivitate, că Dunărea înainte d'a intra în jugul Porților-de-fer, de disperațiune se preface-ntr'un tău, pentru-că nu i-a succes a spēla rugina administrativă a consistoriului din Caranșebeș, care róde în acele părți, ca și-n Sibiiu, fără cruțare libertatea constituțională a creștinilor, cari se'nchină la crucile din vârful turnurilor biserecelor greco-orientale.

Cu mult mai nainte de ce vaporul, cu care călătorcam, și-a adunat buzele, ca se ne fluieră stațiunea Orșova-Vechă, am observat în partea din jos a acestui oraș o procesiune, care și îndrepta pașii sei după un prapor. Eă la prima vedere cugetam că preotul înbrăcat în sfită și acoperit c'o camilaveă e protosineclul Musta, iar cel ce ducea praporul e Bartolomeiū, pe cari Drăguța, aflând de călătoria mea, i-a comandat ca se'mi facă o întâmpinare cu vifleim. Iute am început a concipa o cuvântare de mulțămită. Când me scremeam însă mai tare, ca se daū măreței idei: „Cum Drăguța și paște turma pe câmpii lipsite de róua cerecularelor, fără d'a gusta din laptele fondului de dispozițiuni,“ un avânt poetic, m'am văduț încelat. Procesiunea neci n'a visat de însēmnatatea prorocului Bileam. Ea privea pe alt vagabund. După cum m'am convins, procesiunea se aranșase în onórea Sfântului Haralampie, despre care se dice, că'n vremile vechi ale ciumei asiatică, era încredințat în ceriuri cu referada despre bólele epidemice, și prin urmare

e colegă cu Trombitaş, care'n Sibiiu referează la consistoriū despre guturariul măgarilor gr. or. —

După-ce mi-a trecut procesiunea lui Haralambic pre dinaintea nasului și eū am remas cu nasul belit, am observat că lipsa de cultură din marginea stângă a Dunărei, bate mai tare în marginea dréptă a acestui fluviū neproiectat încă barréicește. Marginea dréptă a Dunărei, până la Belgrad compete regelui Milan, și'n pădurile Serbiei, ce'mpodobesc drépta Dunărei, alunul crește așa de gros, încât, cu tótă bunăvoința Skupesinei, nu se póte folosi spre scopuri civili-sătóre, ala podex plus 25. —

Ajungënd în Belgrad, unde regele Milan apasă tronul Serbiei c'o greutate de 95. chilograme, ne-am dat jos din vapor, că se ne aprovizionăm cu cele de lipsă pentru straița, pentru-că d'aici la deal, ambele țarmuri ale Dunărei, supuse fiind dispozițiunii agenților ministrului de deficite al Ungaricii, ori-ce călătoriū cu straița golă devine Ciangăū, saū cel puțin móre de fóme. Stradele Belgradului erau fórté populate. Numérosul public ne-a încujurat c'o rară curiositate, și cele cinci degete, ce le întindea cătră streinii călători, nu însemna nimic alta, decât o tristă dovadă statistică despre bogăția națională a Serbiei.

Ce aū făcut alții nu știū. Ce me privește însă pe mine, cū n'am dat neci unui Serb ocasiunea d'ași aduna cele cinci degete. Eū, fără respect la alți flămânđi, am întrat în cel mai de aprópe Kraislereiū și m'am convins despre excelenta stare a finanțelor Serbiei cu proprii mei ochi, pentru-că cumpărându'-mi un cârnaț de 4 cruceri, care portă falnicul nume „Cerfeladi“ l'am primit învéluit într'un los de 100. franci d'ai lotăriei de stat a Serbiei.

Ca țiganul, care pita în țirg o cumpără, în țirg o mănca ș'acasă tot n'are nimica, stante pede, mi-am mâncat cârnațul, și ca nu cumva se se tragă lotăria de stat, și eū făcend câștigul principal, până-ce mi se vor numera părălele, se nu mai curgă apă pe Dunăre, iute m'am grăbit a me sui în vapor. —

Vaporul, în care m'am suit, era cu totul altul. Acesta purta numele „Tisza“.

La'nceput nu'mi convenea numirea asta a vaporului, cu care eram avizat a'mi continua călătoria, pentru-că știam cât de misărab se află călătorii în vaporul „Ungaria“ sub conducerea lui Tisza. În fine m'am mulțămit și cu numele, Tisza, care in ultima analisi încă e românesc. Asta o știu toți aceia, cari aū învățat geografia Dacoromâniei ca și Réthy. Așa am călătorit liniștit.

Dela Belgrad în sus, de ambele părți ale Dunărei,

se'ntinde țara mustațelor răsucite. Natura supusă dărilor de pământ produce p'acolo numai bălți și trestie. Greutatea deficitelor lui Szapáry a turtit pământul la o lespede marc și uniformă, pe care — horribile dictu — mustațele răsucite se răresc și nădragii bogat înșinorați nu se mai îndcă în cizme pintenate. Fii lui Arpad se presentă-n neglijetul național ab origine, adecă într'o cămașă scurtă, care nu ajunge în regiunile buricului, ismene largi și destul de lungi ca se acopere lipsa pintenilor dela niște călcăie, cari în partea contrară se despart în cinci degete acoperite contra tempestăților cu unghii.

De monotonia naturei, ce domnește în aceste părți, mi-aș căduț sprâncenele preste ochi. Pipa m'e-a lunecat jos din gură, și Morfeus, prințendu-me în brațe, m'a întins p'o bancă dea lungul. Ce s'a-ntemplat în absența mea cu Morfeus nu știu. Un concalătoriu mi-a spus însă, că, dormind, am început a proroci, dér într'o limbă necunoscută de totă lumea, ce se afla pe vaporul Tisza.

E posibil că-n țara asta a libertății limbei boului din scriptură, în care fiecare beat se privește de proroc, m'am demis și eū în vis la prorocii. Eū însă me țin de degetul apostolului Toma.

Se pôte ca-n Ungaria visurile se fie libere, dér ca unui călătoriu cu vaporul Tisza se-i fie iertat a visa în altă limbă decât în cea maghiară, asta neci Dr. Gáll n'o crede.

Apoi ca cineva se viseze, trebuie se fie mâncat bine, pentru-că visurile se plămădesc în stomach. Vorba străbună: „Flămândul codrii de pâne visează“! Prin urmare întreb eū pe ori-care om cu stomachul plin de minte: Ce pôte proroci acela, visând, care a mâncat numai un cărnaț de 4. cruceri înveluit într'un los d'alc lotăriei de stat din Serbia?

Când m'am smuls din brațele lui Morfeus, nu'mi credeam urdilor, ajunsese în capitala deficitelor Ungariei, saă, ca se me exprim în limba lui Isztoczy, în Ierusalimul coronei Sfântului Stefan. De bucurie, e'am ajuns sănătos ținta călătoriei mele, rostind deviza Ciangăilor: „Isten velünk“, am părăsit vaporul și mi-am pus obedele mele'n dinamică.

Budapesta e un concept al alianței forșate între marile puteri Buda și Peste. Dela încheierea acestei alianțe, Budapesta face asupra călătoriului impresiunea unei mari cetăți.

Ce e drept, ca o cetate se numere în timpurile năstre pretensive între cetățile mari, se recere cel puțin un milion de locuitori, dér eă sum sigur, că déca lipsa de 800,000 locuitori se pôte acoperi pe calea creditului, atunci Budapesta curênd 'și ajunge ținta dorită. Altecum capitala deficitelor maghiare și-ar pôte căștiga pe calca legislativă ușor numărul de locuitori, ce-i lipsește spre a pôte concura cu cele mai mari cetăți. Când o lege ar constrânge pe toți creditorii magnaților, ca se locuiescă-n Budapesta, atunci Londra rămânc sat pelângă capitala Ungariei.

Casele Budapestei, cari n'ăă căđut încă de bătrânețe sânt imosante, cu deosebire acelea, al căror fundament s'ă pus d'odată cu fundamentul deficitului Ungariei. Stradele și locurile publice sânt mult prea strâmpțe, așa încât numeșii dignitari publici, la împlinirea chiemării lor în stat: „De a merge pe contul erariului la preumblare“, adeseori carambolează unul de altul.

În timpurile vechi — așa se vede — puținii aă umblat la preumblare, și de aceea Budapesta dispune ađi de puține promenăđi, grăđini și alte locuri publice mai spațioșe. Lipsa de atari locuri se simte mai arđetóre decând Maghiarii aă

început a-și aduce aminte, că posed bărbați, cari au murit destul de mult, ca se se pótă înfrumseța cu ei locurile publice. Din motivul acesta ori-ce călătorii, călcând piața, pe care odinioră a stat hálmul încoronării, se pomenește 'n fața la o mulțime de statue de mari bărbați ai Ungariei, cari și singuratici ar fi în stare a înfrumseța câte-o piéță mult mai spațioasă. Aci Szecsény, Ötvös, Deak etc. Szecsény și Ötvös privesc veseli cătră palatul academiei, de unde așteptă înzedar ca următorilor lor se li se deschidă ochii. Dincontra marele patriot Deak înfățișeză o tristă vedere în viitoriul dualismului austro-maghiar. El se uită cătră Buda, și statua lui face pe ori-ce privitorii se cródă, că autorul dualismului austro-maghiar a beut apă de Buda, ș'acum așteptă urmările.

C'o rară curiositate m'am uitat după monumentul lui Tisza, dér în fine mi-am stâmpărat curiositatea aducându-mi aminte, că monumentul lui Tisza se va ridica pe vírful defici-telor Ungariei, unde, în urma înălțimei, ochi omenești nu vor pătrunde.

Știind în fine, că Măghiarii au ridicat și croatului Petöfy un monument în Budapesta, am cugetat, că lesne s'ar potca întempla ca se ridice unul și lui Dr. Gáll. Și când n'ar feri Dumneđeș, precum doresc Românii, ca Dr. Gáll se plece cătră cecalaltă lume cu scânduri, eú đeu nu știu unde Măghiarii, în lipsa de piețe publice, i-ar potea ridica airca un monument, decât în Strada Radială, sau Strada Regală, în cari fii lui Israil vënd pantaloni croiți după moda dualismului, și fer vechiú coșer. În acéstă parte a Jerusalimului, după a cărui risipire așteptă Isztoczy cu nerăbdare, s'ar potea ridica monumentul noului Juda, și lângă el, fiind destul loc, înloc de doi, s'ar potea spênđura patru tâlhari. —

O di întreagă strenguise Budapesta cruciş şi curmeziş, dér n'am veđut un om îmbrăcat în maghiarcă saű sunând din pinteni, şi n'am auđit batăr un „Éljen“ răguşit. Pe stradele Budapestei, întreg publicul pórtă îmbrăcăminte Şulfereiniştilor din Berlin. Maghiarcele spênđură în prăvăliile fiilor lui Israil în Strada Regelui între haine părăsite, aripi de găscă şi cizme pênşionate, cari prin călcăiele lor scălciate dovedesc ori-cărui Toma, ad oculos, că pământul e rotund. Pinteni mai pórtă-n Budapesta numai cocoşii din tîrgul găinilor depe Franz-Josefs-Que. Faptul însă, că n'am auđit un singur „Éljen“ 'mi este o dovadă mai mult, că Maghiarii şi-aű dat cu entuziasmul lor în petece, saű că se tem, nu cumva ministrul finanţelor Szapáry se supună şi acéstă expresiune a bucuriei entuziasmate unei dări speciale în favorul spargerei stâncilor dela Porţile-de-fer. Ce însă mai semnificatoriű; Decând luđicta şi casa magnaţilor s'aű închis, şi decând acterii teatrului naţional maghiar flămânđesc prin teatrele din Viena, pentru-ca se convingă pe Kállay, că cultura lui Bolond Miska nu e deajuns cóptă pentru export, în Budapesta n'auđi un cuvânt unguresc. Astă întemplantare n'a făcut se cređ că'n Budapesta nu există încă neci o societate pentru maghiarizare.

Din contra, mergênd pe stradele Budapestei, la tot momentul te pomeneşti în umbra acelor nasuri biblice, cari nu excelează atâta prin mărimea lor, cât prin lipsa obrazului acelor indiviđi, cari le pórtă.

Şi credeţi-me! Jasă procesul dela Tisza-Eszlar cuma-i place iustiţiei lui Tisza, atâta e sigur: Ungaria iese ađi mâne cu părul prin căciulă! Ungaria are ađi un singur bărbat care-i spune adevorul ş'acesta e Isztoczy!

Jată cine guvernă ađi în Ungaria:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De sus din regiunile lui Tisza până jos la ultimul moralist de lângă fabrica de spirt a firmei Mendel et Vancea din Piscul Târnavelor, totă societatea prețișilor mijlocitori culturali între Occident și Orient se exploatează de fii lui „Nix-zu-handeln“? Pe Tisza și Szapáry îi exploatează Rottschild și Vodianer; pe Bolond Miska și pe Vancca, Iczig Ráiosenstein și Mendel Păduchiosenberg.

Când frații Maghiari și negustori de Ciangăi ar fi în Budapesta cel puțin aceea, ce se cred a fi în Zelău, Dej, Deva, Făgăraș etc. atunci mai c'ași crede și eă în cuvintele apostolului Kállay: Că Maghiarii sânt mijlocitorii culturei între Occident și Orient“, adecă ómeni, cari caută după mijlóce

culturali, ca se umple golul, care desparte Occidentul de Orient. Când cuget însă la starea culturală, ce am aflat în capitala reședinței lăcustelor lui Faraon, nu'mi pot închipui, din care stradă a Budapestei voiește speditoriul Kállay se încarce cultura spre a o expeda către Asia, decât nu cumva se aliază cu Isztoczy și expediază redacțiunea lui Pester Lloyd și pe negustorii de fer vechiū, ouă clocite, pei de iepure, haine iertate etc. din Strada Radială către Palestina. Și eu cred că singur prin atare export de cultură s'ar putea păstra curat starea asiatică a culturai din Europa situată în jurul academiei din Budapesta.

Când eram gata cu contemplările mele asupra stării culturale din capitala dualismului situat în desagii de dincóce de Laita, me pomenesc, că lumina Orientului, ce tótă ziua a luminat Occidentul, în Budapesta se înlocuiește prin gaz. Cu alte cuvinte sórele, luânduse după iapa cea albă a țiganului, a trecut după deal, și'n Budapesta, ca se se vadă bezna culturai maghiare și nóptea, se aprindéu luminări pe strade.

Eū eram tare obosit și totodată așa de flămând, încât de sete nu știam unde se me culc preste nópte. Singur un Ciangăū ar fi fost în stare a pricepe culmea fericirei mele. Eū însuși, decât nu mi-ași fi adus aminte c'am călătorit în servițiile Calicului la Budapesta, nu mi-ași fi putut închipui, cum cineva póte trăi într-o cetate mare fără speranța d'a afla un ovreiu, care-i anticipează p'un frac prețul unui blid de linte garnisit cu dreptul primogeniturai.

Noroc se recere la tóte în valea acésta a teoriilor perirei de fóme după dreptul comun. Fără noroc omul neci în furci n'ajunge, și noroc se recere, ca se nu se rupă ștrangul în momentul, când cineva se bucură de fericirea de a spênđura deadrépta saū deastânga lui Christos. Și norocul meū că

anticipațiunea promisă de redacțiunea Calicului s'a expedit cu post festa, pentru-că, în momentul când fόμεa mea, fără ajutoriul unei móșe, era se facă pui, aud îndărăptul meu o văietătură teribilă. Iute'mi pun ochilarii-n ceafă și observ pe doi băieți de pantofariu cum sparg pardosala din strada Vașului cu capetele. [Iute sâr în ajutoriul beliferenților, și când era se încheiă protocolul congresului dela Berlin, me pomenesc că doi panduri în credința, că eū am bătut pe tinerii filantropi ai omenimei desculțe, conturbă pe Archimed în fabricațiunea cercurilor păcii europene. Unul me trăgea d'o mână, altul dinnapoi, 'mi arêta c'o bătă drumul cătra Boznia, și până-ce Andrassy și-a sters ochii de pe solți, eū me aflam deja în temniță.

În odaia ce mi s'a asemnat de locuință pe spesele lui Szapáry mai era un om care sedënd p'un priciū luminat de

candela pocăinții, a făcut asupra mea impresiunea, că mediteză serios asupra nemuririi sufletului. Eă, scoțindu-mi cu tot respectul capul din țilindru, i-am dat un : Bunăséra !

— Mulțam domnitale !

— De cine am norocirea ?

— Eă sum nenorocitul Spanga ! Da domniata ?

— Eă sum prorocul Bileam, conredactor voiajer al Calicului !

— Dumniata pe cine ai omorît ?

— N'am omorît puiū de găină Domnule, ha neci un purece un me póte învinui că ș'a dat sufletul în unghiile mele. Din contra stăruind dinaori ca se scap pe doi băiați de pantofariū dela mórte, doi panduri m'aū unflat de spete și m'aū băgat unde me veți !

Tótă nóptea am petrecut în povești. Eă am povestit lui Spanga întéplările vieții mele, el mi-a povestit cum a omorît pe Majlath. Diminéța și-a întors Spanga niște ochi disperați spre mine și m'a întrebat đicénd :

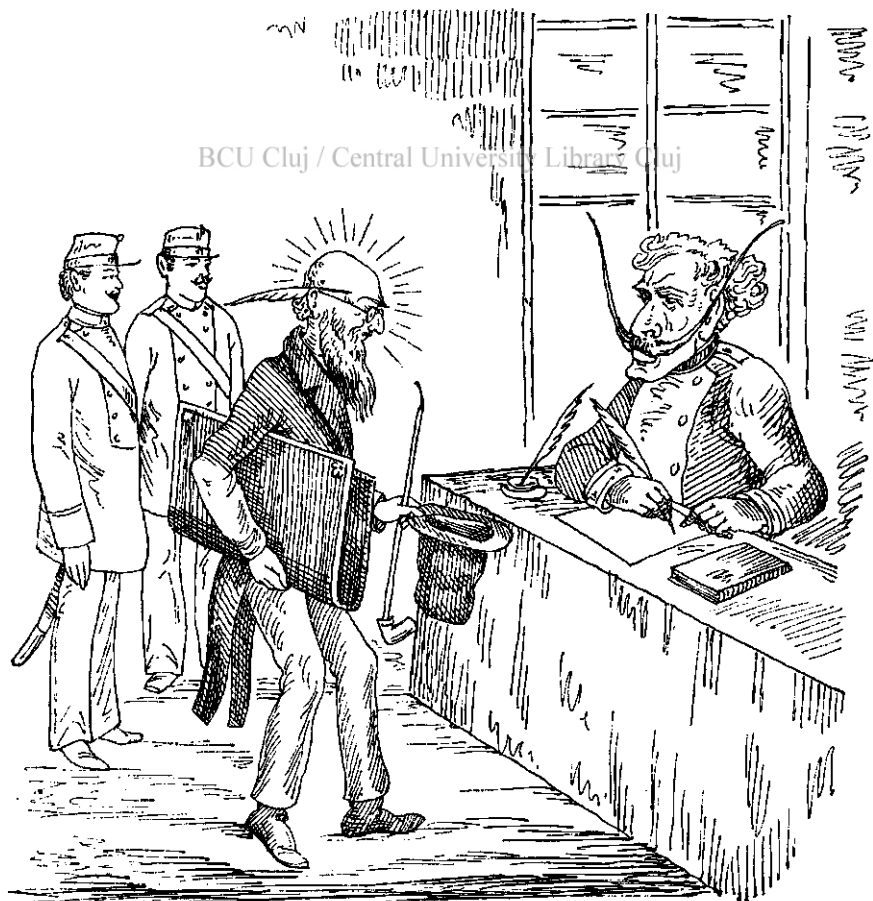
— Frate ! Véd că Calicul e Dumneđeū și tu ești prorocul lui ! Ce đici, spénderamevor pe mine ?

— Neci vorbă ! Cugetă numai câți n'aū așteptat după vacanța postului lui Majlath de prim judex curiae. Apoi Majlath neci n'a fost ungur ; a fost o simplă opincă renegată de român, saū ca se me exprim în limba statului, un bűdös oláh. În fine trebuie se cugeți la prețul, ce ađi se pune în Ungaria pe hoți și pe tálhari, încât îi importează din Bucovina. Iar când s'ar rupe tóte ștrangurile, aduți aminte câți nu s'aū spénderat în 48. în Ungaria, cari ađi trăiesc lumea lui Popp János și se'ncarcă cu decorațiuni ! —

Cu descoperirile mele am tăvălit o pétră de móră depe inima lui Spanga. De bucurie m'a strâns în brațe, de era se'mi iasă Majlath, și m'a sărutat ca p'o mironosiță din Pojon.

Apoi și-a băgat mâna'n pozonariu, a scos un document și predându-mi'l a zis: Na frate documentul acesta, care până în acest moment a fost un secret diplomatic. Trebuie se ști frate, că eu am furat și ordurile lui Andrassy și'n fracul, pe care spânzurau ordurile, am aflat acest document, care . . .

Aci ne pomenim că odaia temniței se deschide. Doi panduri intră în odaie și me provocă se le urmez. Ce era se fac? Am strâns în mâna lui Spanga un adio ș'am plecat. Un pandur mergea înaintea mea, altul me urma. Eū în mijlocul pandurilor înfățișam pe Christos din ultima lui societate pe acest pământ, cu unica deosebire, că nu eram încă răstignit și drumul, pe care mergeam, nu ducea către locul Căpăținilor ci către reședința încăpăținaților dela poliția din Budapesta.

La poliție s'a luat cu mine un proces verbal în doi peri. Un comisariu de poliție, care, dacă i-ar fi crescut mustațele, ce le purta sub nas, cu trei degete mai sus de urechi, ar fi putut concura cu ori-care boiu de pe pustele Ungariei, m'a întrebat în tonul lui terremtette:

— Hogy hiaknak az úrt?

— Nu știu turcește Domnule comisariu! În părțile noastre, dela introducerea inspectorilor de dare, ducem, ce e drept, o vieță turcăscă, dér din tótă gramatica lui Mohamed, pela noi, n'a străbătut decât rachatul, saü cumu-i țicem noi, mămăliga turcăscă!

— Ebatta!

— Bateți-me, faceți pilav din mine, saü ciulama, legățime-n cătușile instrucțiunei lui Trefort; eü o limbă am, ca tot boul, dér neci odată nu voi concedea, ca boul din scriptură se vorbescă cu limba mea!

Răspunsul meü a secat mustațele comisariului de poliție din rădăcină și tonul întrebărilor sale a luat melodia lui Pulskey decând cu înfrățirea dela Turnu-Severin.

— Cum țice la domnita: Gyere ide?

— Me chiamă Bileam, prim proroc al Calicului!

— Cine ala Calicul?

— Calicul e suveranul ideii de stat maghiar!

— Chiți an botrin?

— Nu țin minte! Decând mării chronologi aü constatat, că Christos, când s'a născut, era de 6 ani, nu'mi mai fac călindariü din cap!

— Cu ce hrenește?

— Cu gura!

— Nu așa. Ce muncă domnita?

— Mânc tot ca țiganul. În mâncare sum cosmopolit ca un Ciangău!

— Are feleșuga?

— Nu! Sum celibe ca toți prorocii vechiului testament, care nu pomenește de prorocóice!

— Este unită sau neunită?

— Neunit! Când noi Românii am fi toți uniți ș'am avea mai puțini pițigoi greco-celibuși, atunci Trefort, în ruptul capului, ar alerga după noi cu amendamente la nóua lege scolară, și Rhety ar umbla pe la umbra gardurilor cu códa'ntre picióre.

— Fost pedepsit?

— Da! Deloc după nașterea mea mi-a legat móșa buri-cul vieții mele de existența Calicului!

— Aici focut aretare la domnita, că, ieri nópte la 8. cias,rupt un buta la ulița Vaților — adevărat?

— Adevărat! Da me rog de iertare domnule comis. eü nu port neci o vină. Eü nu m'am făcut pe mine însuși, neci n'am pretins dela nime se me facă. Și decă cineva a avut plăcerea a me face, pentru-ce mi-a făcut și spetele, pe cari s'a rupt ieri sara în ulița Vațului un băț?!

— Asta tot unu! Verböczy focut legi numai pentru ómeni, cari în țara lui Isvtan Kiraly are spete. Domnita are spete, boț rupt pe spetele la lui, ergo plătește 5 pengöforint, ori șade 24 cias în temniță!

— Bucuros domnule comis.! Pentru 5 fl. șed de două-ori 24 óre, pentru-că la redacțiunea Calicului nu câștig într'o lună 5 fl.; și decă plățiți șederea-n temniță cu 5 fl. pe 24 óre în bani gata, eü șed în temniță pânăcând Szapáry plătește tótă datoria statului!

— Nu! Domnita șede 24 cias, apoi șupa!

Ce era de făcut? Ce ar fi putut face Tisza, sub atari împrejurări, în fața lui: Pereat justitia fiat mundus? Am înghițit prudința nod și, ocolind pe prostul, m'am retras cu onóre și'n deplină ordine pe 24 óre în temniță.

Englesul acela, care a exprimat maxima finanțiară: Timpul e-ban! desigur și-a făcut studiile sale financiari în temniță. Și credeți-mă, acel englez a avut mare dreptate. Eă în vieța mea n'am câștigat așa ușor 5 fi. în 24 óre, ca-n acelea, în cari am zăcut în temnița din Budapesta.

După-ce mi-am încasat cei 5 fi. pentru bâta, care s'a rupt pe spetele mele, m'am pomenit pe stradele Budapestei în deplină libertate, și așteptam după șupa, cu care mi-a fost promis comisariul poliției, că me va trimite la Sibiiu. Am așteptat înzădar până-ce mi s'a urit, apoi am plecat cătră strada Radială, m'am așezat p'o bancă și meditam serios, de'mi pocnău călcăiele dela cisme, asupra întrebării: Cum se călătoresc eă, făr'un cruceriu în pungă, până la Sibiiu? Aci mi s'a aprins un bunghic de iască-n creri. Mi-am adus aminte de documentul diplomatic, ce mi l'a fost dat Spanga. L'am tras din pozonariu la lumina ăilei și, ca se nu me audă nime, mi-am astupat urechile și l'am cetit.

Actul diplomatic e un autograf al marelui ex-cancelariu Andrassy, în limba franceză. Are multe greșeli ortografice și stilistice, dér, după cum se știe, Andrassy e un autodidact, și de aceea oricine-i iartă acele greșeli, din respect cătră miserabilul învățătoriu, ce l'a avut.

Actul pörtă titula: „Concordatul de ocupațiune dela Berlin, sañ misiunea civilisătóre a Austro-Ungariei în Boznia și Herțegovina, în raport cu cheștiunea dunăreana!“

Misiunea civilisătóre a Austro-Ungariei în Boznia, Her-

țegovina și-n tóte acele părți, unde cultura de porci se bucură d'o deosebită desvoltare, tractată fiind de autograful Andrásy în termeni supradiplomatici, eă unul, carele nu me pot număra neci între diplomații sinodului archidieceșan din Sibiiu, n'o-nțeleg. Altcum redacțiunea Calicului neci nu mi-a dat mandat special, ca se me ocup cu atari utopii culturale. De aceea m'am aruncat cu studiile mele pe acea parte a actului diplomatic, care tractează despre chestiunea dunăreană. În privința asta iată cum diplomaticește Andrásy :

„Maghiarii aă misiunea divină d'a cultiva Orientul. Ca venitici din Orient, ei trebuie se dovedeșcă patriei lor de odinióră, că-n mijlocul Europei civilisate, aă fost în stare a păstra cultura avitică aprópe o mie de ani. Maghiarii acéșta n'o pot face decât pe canalul Dunărei, pe care, din timpurile lui Luter încóce, cultura germână, trecând pe dinnaintea nasului fiilor lui Arpad, e gata a înneca ștatus quo al culturai asiaticae. Dunărea însă dela Porțile-de-fer la vale nu e liberă. Dela Porțile-de-fer la vale, încă din timpurile lui Traian și Aurelian, trăiesc mai pe ambele țărături ale Dunărei niște pături superpuse, cari în necunoștința lor geografică cred că Asia se mărginește de Porțile-de-fer și de Laita. Aceștea aă învețat în scóla lui Bratianu-Rosetti nu numai a innota contra apeii, dér, în alianță cu Traian Teodorescu, sânt în stare a călători neveduți, pela fundul Dunărei, până la Budapeșta. Așșa ne putem pomeni într'o bună dimineată, că Bratianu și Rosetti ies dintr'un vas submarin d'ale lui Teodorescu pe Cheul Dunărei din Budapeșta, ș'atunci se veđi: Vitulus ad portam novam!

Pericolul e mare. Hanibal stă din naintea Porților-de-fer. O singură scăpare are iepurile: Noi trebuie se luăm chestiunea dunăreană din mánile Europei și s'o resolvăm în sensul

idei statului maghiar. Asta o putem ușor, pentru-că numai capul și picioarele Dunărei zac afară de fruntăriile Ungariei. Înima Dunărei e în Budapesta. Un iatagan în inima Dunărei ș'atunci se ved' ce vor face vecinii cu capul și cu picioarele ei. Puterea e deci în mâna noastră și numai noi sântem în stare a deslega chestiunea dunăreană pentru toți vecii. Cum? Voi arăta mai la vale! Ca se evităm însă până atunci ori-ce pericol, se recer următoarele dispozițiuni preservative:

1. Ca „Der Deutsche Michel“ se nu mai pótă face lui Kállay concurență în exportarea de cultură pe Dunăre la vale cătră Orient, trebuie se punem la Pojon o vamă protecțională, ca se ridice pentru importul de cultură o taxă atât de mare, încât cel mai vestit filosof din Viena sau Berlin se nu mai pótă concura cu Bolond Miska.

2. Dunărea, dela Porțile-de-fer la vale, are a se numi „Barréria“, ca nu cumva, până-ce vom rezolva noi chestiunea dunăreană, se se'mplinescă prorocia lui Talleirand care ȳice: „Destinele Europei se vor decide pe ȳermurii Dunării de jos“ și noi se suflăm în păsat.

3. Poliȳia Dunărei, dela intrarea ei pe teritoriul Ungariei până la Porțile-de-fer, se se concrédă ministeriului instrucțiunei publice sub conducerea lui Trefort, care va îngriji ca nu numai toți peștii din Dunăre, trecând prin Porțile-de-fer pe teritoriul României, se nu mai știe altă limbă decât cea maghiară, dér ca ori și cine va bea sau se va spăla cu apă de Dunăre se'și uite limba proprie și se vorbescă numai ungurește.

4. Décă însă Trefort ar fi prea ocupat cu fabricaȳiunea de abecedare maghiare pentru naȳionalități, atunci Tisza va trebui se dispună, ca Dunărea se nu mergă mai departe de cât până la Porțile-de-fer și d'aici se se'ntórcă înapoi. Spre

a întorce Dunărea dela Porțile-de-fer înapoi, ajung doi inspectori de dare d'ai lui Szapáry provăduți cu sucursul recerut de executori de dare, și postați înaintea Porților-de-fer, în drépta și-n stânga Dunărei.

5. Ținând Europa strict la contractul dela Berlin, care impune Austro-Ungariei spargerea stâncilor dela Porțile-de-fer atunci, de sine se'ntelege, nu putem călca acel obligăment, ca se nu dăm iarași lui Beust ocasiunea d'a striga-n lumea largă, că Europa veche și-a ieșit din ogărși. Ungaria în cazul acesta, va băga mâna-n pozonariul lui Rottschild, va scóte cele 22. milioane de franci, cari se recer la spargerea stâncilor dela Porțile-de-fer, și va împlini angajămentul seú față de concordatul dela Berlin. Și se dea Dumneđeú, ca Europa încredințând Ungariei rezolvarea chestiunii dunărene, se pretindă necondiționat spargerea stâncilor dela Porțile-de-fer. În cazul acesta radem pe Brătianu nesăpunit, și pe Milan, cătu-i de gros, îl tragem pe sfóră. Iată cum. Spărgând noi stâncile dela Porțile-de-fer, pe specele nóstre, România și Serbia cad, ca țiganul din pod la prândul našuso. Atunci noi, sprijiniți de întreagă Europa vom dice: Ho! Frate ca frate, dér brânza-i pe bani! Tu România! Ți-am spart stâncile dela Porțile-de-fer, ți-am făcut un profit neprețuit, plătește ca recompensă în 24. óre datoria de stat a Ungariei. Tu Milan! Ți-am spart stâncile dela Porțile-de-fer pe specele nóstre, așa încât poți arunca acum Skupcina în Dunăre, fără ca se'si spargă capul de petri și de durere se strige: „Civio“, bagăți mâna în urna loteriei de stat și plătește cele 30% cu cari datorim noi pentru susținerea dualismului.

În momentul acesta Szapáry va striga: Heureka! Ne mai avënd lipsă de Jidani, fi va trimite, cu Isztoczy cu' tot la Palestina și Kállay și-a ajuns ținta: A cultivat Orientul!

Sub scutul acestor măsuri preventive, ne vom potca apuca liniștiți de rezolvarea definitivă a chestiunii Dunărene. Acastă se va efectui așa :

Cu ajutorul Ciangăilor, cari nu pot pretinde se-i facem deloc comisari de catastro, său se-i băgăm în ore-care ministeriu, vom săpa dinnaintea Porților-de fer o gaură verticală și destul de largă, ca Dunărea, intrând prin mezul pământului, se ia-să-n America, unde, după știrile oceano-translantice, nu există încă regat românesc. Apoi placă-i lui Brătianu a pluti cu vaporul lui Teodorescu pe uscat !

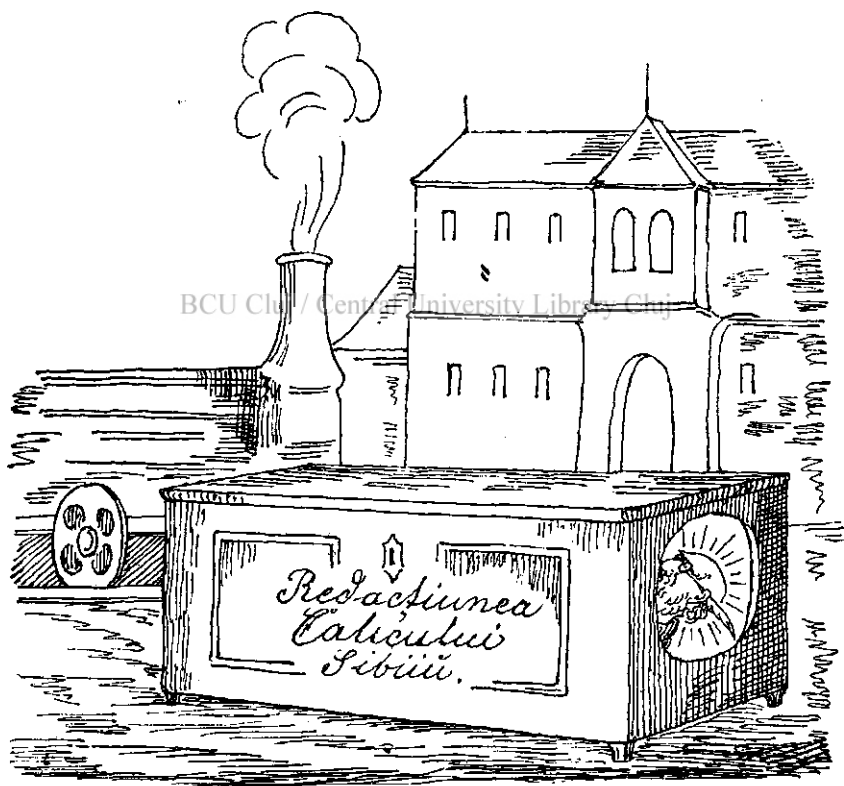
Cetind acest act diplomatic globotrans-sfredelitoriu, de bucurie, mi-am întins mâinile ca se strâng pe Spanga-n brațe și-n semn de mulțămire se'l sărut. Dér ce se veđi, me pomenesc, că sărut p'un ovreiu polonez, care tocma trecea pe lângă mine. Îndată mi-am cunoscut erorea, și scusându-me c'un pardon ! m'am sters pe gură ș'am tăiato cătră gară, ca se plec acasă.

Ne-având o lăscaie-n pozonariu, m'am hotărît, ca se me pun pe tren cu recepere postală, său ramburză, până la Sibiiu. La gară comunicând casariului dorința mea, me pomenesc, că un pandur me prinde de mâna stângă și, până-ce țece „hop“ m'a expedit cu tren separat pe stradă.

N'ași fi țeis nimica când celeritatea expedițiunei mele ar fi fost însoțită de gumielasticul recerut, și strada, în care m'a pus, ar fi fost strada Pintenului din Sibiiu. Fiind însă, că eü me aflam încă p'o stradă din Budapesta, resbunarea s'a încovăiat în mine ca vermele călcat pe cap. Stați voi gugumanilor — am cugetat în mine ! N'ați voit se me trimiteți la Sibiiu cu ramburză și se ve primiți plata Calicului. Va se ve arêt eü cum o se me duceți gratis la Sibiiu.

Am așteptat timpul, în care tótă vaca albă e neagră,

ș'am sărit preste pălan în gara calei ferate. În măgăzina garei, căutând am aflat o ladă golă. Am luat lada, am dus'o în partea, unde se încarcă mărfurile, am lipit pe ea adresa: „Cătră redacțiunea Calicului, la Sibiiu“, apoi m'am băgat hodinit în ladă, am tăiat în fundul lăzii o gaură de resuflare, ș'a tria și me pomenesc, că Felter descarcă lada în Sibiiu, strada Pintenului Nr. 19.

Redactorul Calicului, ne-având cheia dela ladă, și cugetând, că-n ladă se află liste de prenumerațiuni la Calicul Nr. 7 a trimis iute dup'un lăcătuș, iar eū, sărind din lada descuiată, am strigat: Ilic sum!

BCU Cluj / Central University Library Cluj